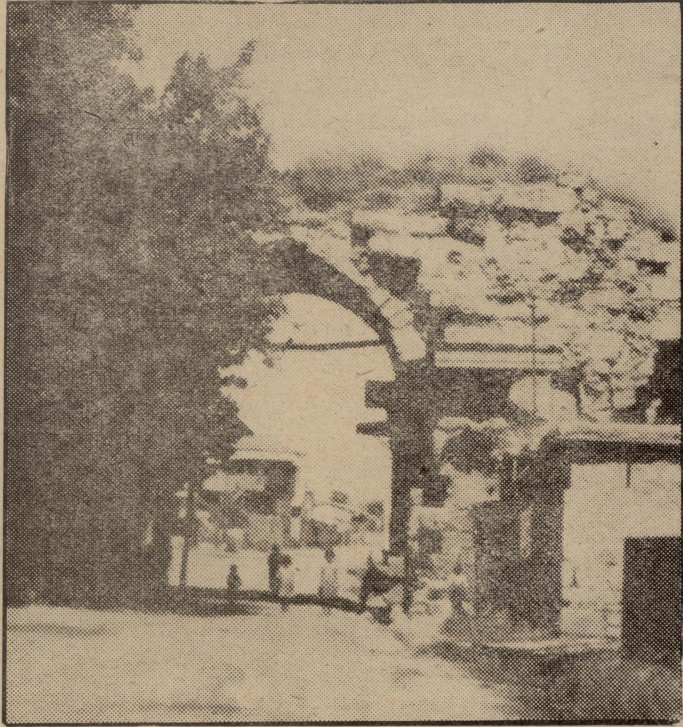

L-ISTORJA TA' SAN PAWL

San Pawl, kif qal hu n-nifsu (Atti XXII, 3) ghad li kien Lhud, tweled barra mill-art tal-Lhud, il-Palestina, ghax tweled f'Tarsu, belt imsawra tal-Kilikja (il-lum biċċa mit-Turkija), bejn snin 1 u 5 kif ngħoddu l-lum, jiġifieri kien minn tlieta sa haġmes snin iżgħar

Pawl kien ukoll "civis Romanus" minn twelidu, jiġifieri li dan l-isem wirtu minn missieru. Jekk missieru kienx kiseb dan l-isem bil-flus inkella b'xi qadi lill-Imperu Ruman mhux magħruf.

Hu n-nifsu qal li kien iben il-Farisin, li kienu xirka ta' nies li jharsu l-Ligi ta'

Turkija. — Il-Bieb tal-belt ta' Tarsu ta' żmien San Pawl, li l-lum qisha kollha herba. Ritrat mehud minn P. Gwidu Schembri, O.F.M.

minn Ġesù Kristu. Kien mill-qabil ta' Benjamin u aktarx għal hekk meta nhaten, wara tmient ijiem li tweled, tawh l-isem ta' Sawl, li kien sultan il-Lhud, minn dak il-qabil ukoll. Fuq il-familja ta' San Pawl haġa żgħira hi magħrufa: li kellu oħtu miżżewġa Ġerusalem u kellha tifel, li wara heles il-hajja ta' zijuh (Atti, XXIII, 16). San

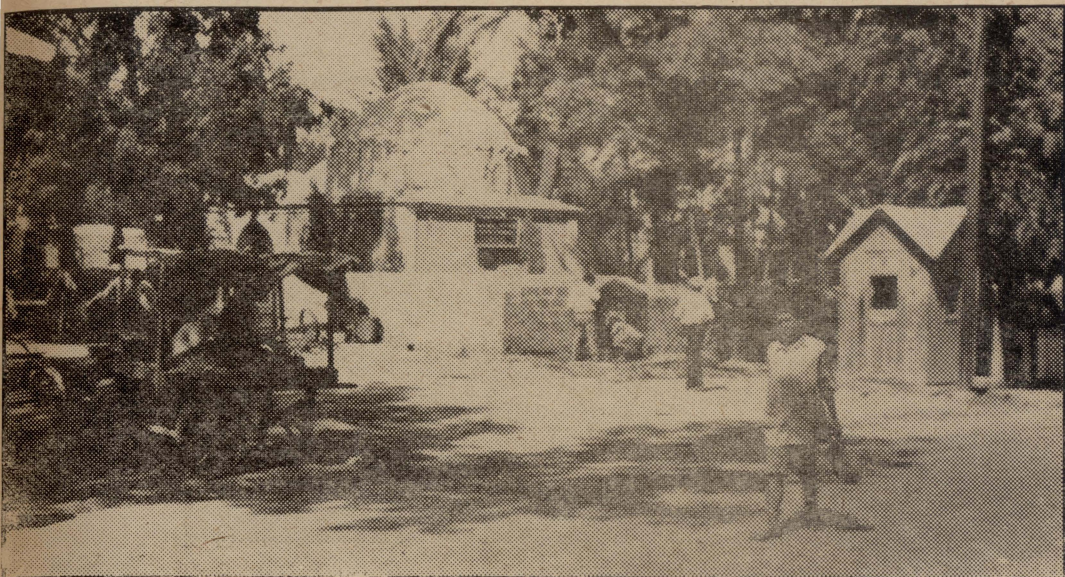
Mosè b'reqqa akbar minn ta' l-oħrajn. U għal hekk 'il quddiem ghadab daqs hekk għall-Insara, li fil-ligi ftit kienu jqisu r-rqaqat.

Il-Lhud kienu jibdeu jgħallmu jaqraw lill-uliedhom meta jkollhom haġmes snin. Fi ċkunithom ukoll kienu jgħallmuhom sengha. Lil Pawlu għalmuh

nissieg. L-ewwel mgħallem tal-ulied fost il-Lhud kien ikun missierhom, li jgħallem lil uliedu l-alfabet u l-bidu tas-sengħa, u l-grajjiet ta' pajjiżu. Meta jikber ftit it-tifel kien jinbghat l-iskola, li kienet tkun gēwwa l-knisja jew sinagoga li kien ikun hemm f'kull belt jew raħal fejn ikun hemm il-Lhud.

harreġ tajjeb u dejjem aktar f'dak li kien tgħallem id-dar.

Kemm dam Ġerusalem u fejn mar meta telaq minn hemm ma hux magħruf. Jista' wiehed jahseb li dam l-iskola sa kemm kellu xi tmintax-il sena, għax dak kien il-ghomor li fih ix-xebb kien jiżżewweġ. Imma jekk telaq minn

Tarsu, Turkija. — Dehra sabiha minn tarf il-be.t ta' Tarsu kif inhi issa. Jidher żagħżuġ ħebes fardal, bħal dak li kien jilbes San Pawl meta kien jinseġ, li bih kienu jfejju l-morda, meta kien Efesu (Atti, XIX, 12). Ritratt meħud minn P. Gwidu Schembri, O.F.M.

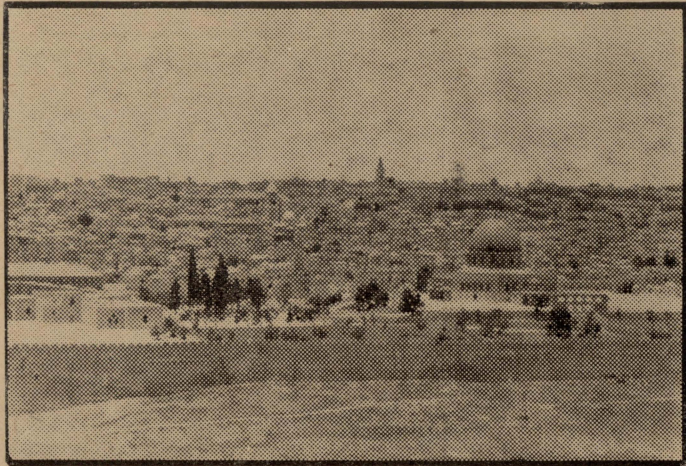
Pawlu meta kiber ftit aktarx li kien imur jitgħallem ukoll f'xi skola Griega f'Tarsu, għax hemmhekk bħala belt Griega skejje kien hemm kemm-il waħda. Meta kellu xi tlittax jew erbatax-il sena mar jitgħallem Ġerusalem, fl-iskola ta' Rabbi Gamaliel. Billi l-familja tiegħu kienet mix-xirka tal-Farisin, Pawlu kien jaf sewwa l-Bibbja, jew Tora, li kien il-ktieb li jinqara kull jum fil-familja. Kien jaf ukoll it-tradizzjonijiet bla miktuba għal hekk fl-iskola ma kellux jagħmel haġa oħra għajr jit-

Ġerusalem, kien għal ftit żmien. U għal kemm ma hux ċert għal kollox, Pawlu aktarx li qatt ma żżewweġ bħal ma donnu jidher mill-ewwel ittra lil Korintin (VII, 8) u kif kienet ukoll il-fehma ta' Tertulljanu, San Glormu, Epifanju u oħrajn. (*)

Pawlu msemmi fl-Atti l-ewwel darba waqt it-taħġir ta' San Stiefnu li aktarx gara fis-sena 34 jew 36; jiġifieri wara li kienu ilu li hareġ mill-iskola xi sittax jew tmintax-il sena (*) Dak iż-żmien kienet żdiedet sewwa x-xirka tan-Nazarin,

jew Insara, u wiehed fost l-imghallmin tagħhom, Stiefnu, kien mixli quddiem il-qorti jew Sanhedrin li qal xi kliem ta' għajb fuq il-Maqdes jew Tempju Lhudi. Stiefnu fit-tahdita tiegħu raġa' qal li Alla ma jgħammarx fi djar magħmula bl-idejn, u għajjar lil-Lhud li ma kienu qatt harsu l-Liġi, u li kienu l-qattiel ta' Kristu. Għal hekk qabduh u harġuh barra mit-Tempju u qatluh bid-daqqiet ta' haġar. U Pawlu kien hemm

tin Ġerusalem. Dak li talab qalgħu u jum fost l-ohrajn imsieheb minn l-għases, qabad it-triq lejn Damask. Minn Ġerusalem sa Damask, bir-rkub fuq ziemel, trid żmien qisu xi ġimgha. Imma kif Pawlu kien għoddu qorob lejn il-belt, għal habta ta' nofs inhar, bla ħsieb u f'daqqa, tlehh berqa u lil Pawlu ssabbtu ma' l-art. U mas-sabta jisma' lehen ta' raġel jgħidlu: "Xawl Xawl, li ma tghazżabni?" jigi f'ieri "Sawl, Sawl,

Dehra ta' Ġerusalem, fejn trabba San Pawl u tghallem it-Tora u lahaq Rabbi tal-Lhud, qabel ma biddel haġtu u sar Nisrani.

jindokralhom il-hwejjeg. Wara l-qtil ta' Stiefnu inbdiet tindifa ta' l-Insara, jew Nażorin, barranin, għax dawn bhal kienu għajjurin għal-Lhud tal-Palestina, billi l-Lhud tal-Palestina kienu kburrin bit-Tempju tagħhom. Pawlu ħa f'idejh din it-tisfija u bil-għajjnuna ta' spjuni beda jfittex l-Insara, nisa u rġiel, li kien baqa' Ġerusalem, jorbothom u jehodhom u jerhilhom f'idejn il-għassa tat-Tempju.

Meta Pawlu deherlu li kien temm ix-xogħol tiegħu Ġerusalem, talab lill-awtorità tas-Sanhedrin biex jagħtuh is-setgħa li jmur jaqbad lill-Insara minn Damask, fis-Suriya u jgħibhom marbu-

għalix taħqarni?"

Pawlu sa fejn kien jaf, minn għalih li kien jagħmel is-sewwa, għal hekk wiegħeb: "Rabbi, int min int?" u l-lehen raġa' qallu: "Jien Ġesù, dak li inti qieghed taħqar."

F'daqqa Pawlu ra li kien jagħmel hazin. La darba Ġesù kellmu minn għewwa s-shab tas-sema, kien tas-sew Iben Alla. X'kellu jagħmel biex jaqdi lill-Mosè kien jaf, imma x'kellu jagħmel biex jaqdi lil Ġesù ma kienx jaf. Għal dan saqsa minn qiegh qalbu: "Mulej, xi tridni nagħmel?" U Ġesù wiegħbu "Qum mill-art, idhol il-belt, u jgħidulek."

Dan ġara f'hin qasir aktar milli wiehed jista' jahseb. Ġara f'leħħa ta' berqa. Pawlu qam mill-art bil-ġhajnuna ta' dawk li kellu miegħu, imma sab ruħu ġhama. Šhabu mexxewh u hađuh il-belt u daħħluh f'xi han jew lukanda ġhall-ġhorba, miżmuma minn Lħudi jismu Jehuda. Hemm qaġhad tliett ijiem b'biża' kbir fuqu, la jiekol u la jixrob, dejjem jitlob 'l Alla jaħfirlu l-ħsara li kien ġhamel. Wara tliett ijiem, wiehed Nisrani Lħudi qađdis, jismu Hananija, mar sabu f'dar Jehuda u fejjaqlu ġhajnejh u ġhammdu dak il-hin u niżlet fih Ruh il-Qodos. Hekk Pawlu ġhaddietlu d-deħxa tad-dehra ta' Ġesù, u minn ma' Mosè qaleb ġhal ma' Kristu. Ma baqax sajjem, imma kiel u xorob bħall-oħrajn u mar qaġhad ġhal ftit taż-żmien f'dar fejn kienu jin-ġemgħu l-Lħud Insara. Meta wasal is-Sibt, mar is-Sinagoga tal-Lħud u beda jaqra l-Bibbja u jfisser lil-Lħud l-oħra li l-Messija kien ġie, u kien dak li sall-buħ il-Lħud f'Ġerusalem ftit snin qa-bel.

Pawlu f'Damask kien maġhruf ġhall-heġġa tiegħu, ġhax dak iż-żmien kienu ġejjin u sejrjn in-nies minn Ġerusalem ġhal Damask u minn Damask ġhal Ġerusalem. Ġhal hekk baqġhu mistaġġ-bin meta semgħuh ixandar li Ġesù kien il-Messija, dak in-nifsu li f'Ġerusalem kien jaqbad lil min jistqarr ruħu b'Ni-srani u jaġhtih is-swat.

S'issa kien kliem ta' ġhaġeb biss, im-

ma meta l-Lħud ta' Damask raw li Pawlu kien sa jibqa' sejjer hekk, ixan-dar li Ġesù kien il-Messija, hasbu biex jehilsu minnu, billi joqtluh. Imma xi hadd fetahlu ġhajnejh u šhabu l-Insara bil-lejl niżżluħ minn fuq is-sur ġhal barra (ġhax il-bwieb tal-belt kienu jku-nu maġħluqa) u harab.

(Baq'a)

(*) Din il-kronoloġija ma hiġ ċerta, u ġhalkemm mehuda minn kotba tajba, ak-tarx li hi mġhallta. Ġhax kieku San Pawl wara li laħaq Rabbi mar qaġhad sittax jey tmintaxer sena pajjiżu, Tarsu, ġhandra naħsbu li kien jizzewweġ ('a Ġarla sħond ir-regola ż-żaġħżuġħ Lħudi keliu jizzewweġ ta' tmintax) u kieku żzewweġ, fi tmintaxer sena kien ikollu hafna tfał u kien joġġħod bis-sliema mal-familja, m'ħtx jifercija ġhall-Insara ta' Ġerusalem, u imur jaqbad u joqtoł minnhom bla ġniena. Barra minn dan, il-heġġa *ezzerata*, jew mġhaġġba, li wera fil-moħqrija ta' l-Insara, turi li kien ġhadu kemm laħaq, ġhax hi maġħmula n-natura tal-bniedem, li meta jlaħaq xi haġa, irid juri kburitu u jibda jħażzaq bla hafna ġsieb. Dan jaťu kull hadd ġhax jiġri kull imkien, u ġara u ġhadu jiġ-ri Malta wkoll. Ġhal hekk nġhidu bil-Malti: "Xkupa ġđida thaxwex". Mela hemm raġuni biex wiehed jahseb li San Pawl beda l-moħqrija ta' l-Insara malli la-ħaq Rabbi, u jekk mar sa Tarsu jara lil niesu, dan hemm żmien qasir ferm. Il-kelma "neanias" jiġifieri żaġħżuġħ, fil-qtil ta' Stiefnu toġġħodlu mġar jekk kellu ġħoxrin jew erba' u ġħoxrin sena; u l-kelma "presbitevs" ta' l-Ittra ta' Filemon, tista' t'fisser li kien Xih ta' l-Insara (il-Palestina l-lum ukoll, il-Misilmin iġhidu li laħaq Xih lil kull min iġħaddi t-Teoloġija taġħhom, imġar ikollu tletin sena), m'ħux li kellu fuq is-sittin. (N. ta' l-E.)

QWIEL TA' SAN PAWL

Tou kosmou toutou sofia, para to Theo estein moria. "Il-ġħerf ta' din id-dinja, quđdiem Alla huwa bluħa" (1 Kor. 11, 19). Dal-kliem jaqbel ma' dak li qal Ġesù lill-Farisin: "Dak li jġħozzu n-nies, huwa qzież quđdiem Alla" (Luqa, XVI, 15). Ġhax in-nies jġħozzu dak li jiswa ġhal din il-ħajja, li billi l-ħajja ġħandha tintemm, ġħada pit-ġħada ġħandu jisfa fiħ-xejn; imma Alla jistma' dak li jiswa ġhall-ħajja ta' l-eternità.